

27.3.2025

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö 20.3.2025 valiokunnan kokoukseen perjantaina 28.3.2025

Lausunto hallituksen esityksestä (14/2025 vp) eduskunnalle laeiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain ja työaikalain 2 ja 19 §:n muut

HUS-yhtymä kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ja toivoo seuraavien näkökulmien huomioimista lakiesityksessä sekä lainmuutosten saattamista voimaan nopeasti.

Yleisiä huomioita

HUS-yhtymä pitää välttämättömänä pysyvää lainsäädäntöä, jolla turvataan perusoikeuksien kuten hengen ja terveyden suoja tai yleisen edun kannalta välttämättömät toiminnot työtaistelun aikana. Vuoden 2022 työtaistelut ja niiden vuoksi säädetty laki välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana (826/2022) ja potilasturvallisuuslaki (1027/2007) osoittivat pysyvän sääntelyn puuttumisesta seuraavat ongelmat.

Viime kädessä kyse on kahden eri oikeuden ristiriidasta, joiden osalta tulee suorittaa keskinäistä intressipunnintaa. Toisaalta lainsäädännössä tulee turvata työntekijöiden ammatillinen yhdistymisvapaus ja siihen liittyvä työtaisteluoikeus. Samanaikaisesti tulee kuitenkin turvata yksilön oikeus elämään ja tämän oikeuden takaamiseksi riittävät terveystaloudelliset, joita puolestaan ilmentää perustuslailla turvattu oikeus välttämättömään huolenpitoon. Intressipunnintaa näiden kahden oikeuden välillä on tehty muun muassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 15/2007 vp. koskien ns. potilasturvallisuuslakia. Tämän arvioinnin lopputulemana oli, että työtaisteluoikeuden käyttäminen ei saa loukata yksilön oikeutta välttämättömään huolenpitoon. Riittävän suojelutyön edellyttämistä resursseista säättäminen turvaa yksilön oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja elämään.

27.3.2025

Koska julkisen vallan velvollisuutena on perustuslain 22 §:n mukaan turvata perusoikeuksien toteutuminen, on suojelutyöstä säätäminen pysyvällä lainsäädännöllä välttämätöntä.

HUS-yhtymä pitää hyvänä, että työriitalakiin ehdotetaan säädettäväksi työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen velvollisuudesta huolehtia työtaistelua toimeenpannessaan työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä lakiesityksessä mainituista välttämättömistä toiminnoista.

Vastuut terveydenhuollossa työtaistelutilanteissa

Terveydenhuoltolain 57 §:n mukaan terveydenhuollon toimintayksikössä on oltava vastaava lääkäri. Vastaavan lääkärin on johdettava ja valvottava toimintayksikön terveyden ja sairaanhoitoa. Edelleen potilaan sairaanhoidon aloittamisesta ja lopettamisesta sekä potilaan siirtämisestä toiseen toimintayksikköön päättää vastaava lääkäri tai hänen antamiensa ohjeiden mukaan muu laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä määrittelee ne pätevyysvaatimukset, mitä tehtävissä edellytetään.

Lakko-oikeus on kiistämätön ja yhtä selvää on se, että lakko-oikeutta voi rajoittaa tarve turvata kriittisiä oikeushyviä, kuten ihmisten henkeä ja terveyttä. Tällaisten palveluiden toteuttaminen tapahtuu lakkoaikana tarpeen mukaan suojelutyöllä. Ehdotetun lain mukaan kyseessä olevasta suojelutyöstä kriittisissä toiminnoissa päättäisi työntekijäliitto. Näin tapahtui vuoden 2022 lakon aikana, mikä aiheutti lukuisia vaaratilanteita.

Kiireelliseen hoitoon tai sen tarpeen arviointiin liittyvään diagnostiikkaan tai muihin toimenpiteisiin liittyvät päätökset tehdään lääketieteellisin perustein, ja päätökset tekee viime kädessä asiasta vastaava lääkäri. Lääketieteellisin perustein tehtyjen hoitopäätösten toteuttaminen edellyttää erikoissairanhoidossa aina henkilöresursseja, joiden osaamisen tulee vastata hoidon tarpeita.

Nyt ehdotetun mukaisesti lakkotilanteessa päätöksen suojelutyön vaatimista resursseista tekisi työntekijäliitto ja käytännössä siis henkilöt, joiden kompetenssi tai koulutuksellinen pätevyys ei vastaa lain vaatimuksia mm. potilaan hoidon toteuttamisesta. Ehdotetun lainsäädännön mukaisesti lakkotilanteissa siirrettäisiin oikeus tehdä potilaan hoitoon, terveyteen ja henkeen välittömästi vaikuttavia resurssipäätöksiä henkilöille, joilla ei ole lain vaatimaa pätevyyttä asianomaisten päätösten tekemiseksi. Terveydenhuoltolain 57 § määrittelee vastuun terveydenhuollossa, eikä tätä vastuuta voida lakkotilanteessa siirtää taholle, jonka ammatillinen pätevyys ei vastaa lain vaatimuksia.

27.3.2025

Terveydenhuoltolain 57 §:n vastaavaa lääkäriä koskeva sääntely turvaa osaltaan peruspalveluksien toteutumista huolehtimalla siitä, että terveyspalveluiden tarjoaminen ja hoidon tarpeen arviointi perustuu riittävälle asiantuntemukselle. Välttämättömän suojelutyön laajuuden arviointi ei voi perustua tämän heikommalle asiantuntemukselle. Vastaava lääkäri arvioi tällöin virkavastuullaan sen, millainen resursointi tarvitaan, jotta potilaiden hengen turvaamiseksi tai pysyvän vakavan vammautumisen estämiseksi välttämättä tarvittavaa hoitoa pystytään tarjoamaan. Jos suojelutyön laajuuden arviointi jätettäisiin sellaiselle taholle, jolla ei ole tähän riittävää ammatillista osaamista, loukkaisi tämä PL 19.3 § säädettyä julkisen vallan velvollisuutta turvata riittävät terveyspalvelut kaikille.

HUS-yhtymä esittää, että mahdollisessa erimielisyystilanteessa suojelutyön laajuudesta ja työtaistelun rajaukseen liittyen kriittisissä terveydenhuollon palveluissa suojelutyön laajuudesta päättäisi työnantaja. Päätökset tehtäisiin lääketieteellisin perustein.

Esitetyistä säännöksistä

HUS-yhtymä näkee hyväksi, että 8 d §:n välttämättömiä toimintoja koskevaa luetteloa on päivitetty, vaikka se on esimerkkiluettelo tehtävistä. Nostamme erikseen esiin psykiatrisen vuodeosastolla tapahtuvan hoidon, jota esitämme lisättäväksi 8 d §:n esimerkkitehtäviin. Psykiatrisissa toiminnoissa häiriötapahtumia tulee runsaasti ja henkilöstön riittävyys on kriittistä potilasturvallisuuden ylläpitämiseksi. Kyseessä on myös työsuojelullinen riski.

Esimerkkiluettelon lisäksi tulee huomioida koko hoitoketjun turvaaminen siten, että välttämättömät toiminnot turvataan kokonaisuutena. Erittäin kannatettavaa on, että em. esimerkkiluettelon tehtävien lisäksi niihin liittyvät lääketieteelliset tukipalvelut, kuten tutkimukset ja näytteenotot sisältyvät välttämättömiin toimintoihin, kuin myös terveydenhuollon muut välttämättömät tukitoiminnot.

HUS-yhtymä korostaa erityisesti potilaiden hoidossa ja hoidon tarpeen arvioinnissa lääketieteellisen arviota potilashoidon kiireellisyydessä ja suojelutyössä. Arviointia ei voida tehdä muilla perusteilla eikä sitä voi tehdä henkilöt, joilla ei ole lain tarkoittamaa ammatillista pätevyyttä. Ainoastaan niin voidaan turvata ihmishenki ja vakavasti sairaiden potilaiden hoito.

Suojelutyön rajojen määrittäminen riittävän ajoissa ja hätätyö

HUS-yhtymä näkee lisäksi ongelmalliseksi sen, että mikäli kyse on muusta työtaistelutai-
mesta kuin työnseisauksesta ja se kohdistuu esityksessä mainittuihin välttämättömiin

27.3.2025

toimintoihin, toimenpiteille ei ole säädetty ilmoitusvelvollisuutta eikä ilmoitusaikaa. On hyvin yleistä, että ylityö- ja vuoronvaihtokielto alkavat hyvin nopeasti ilmoituksen jättämisen jälkeen, jopa samalla hetkellä. Näissä tilanteissa hätätyön teettämisen tarve voi tulla ajankohtaiseksi. Hätätyötä on voitava käyttää kriittisissä tilanteissa potilaan hengen ja terveyden turvaamiseksi. Mikäli hätätyöstä joudutaan tekemään päätös, esitys ei ota kantaa siihen, miten jatkossa toimitaan suhteessa työriitalakiin, jos hätätyötä on jo jouduttu teettämään.

Lisäksi HUS-yhtymä nostaa esiin huolen välttämättömiin toimintoihin edellytettävästä osaamisesta ja sen tietoon saamisesta riittävän ajoissa. Tieto suojelutyöhön kohdennettavasta henkilöstöstä ja sen määrästä on annettava siten, että työnantaja pystyy varmistamaan potilasturvallisuuden toteutumisen ja erikoissairaanhoidon kriittisen toiminnan jatkuvuuden.

HUS-yhtymä

Johanna Karppi
henkilöstöjohtaja
040 8266228
johanna.karppi@hus.fi